

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 510/2024-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Rímskokatolícka cirkev Biskupstvo Banská Bystrica**, Námestie SNP 19, Banská Bystrica, zastúpenej URBAN & PARTNERS s.r.o., advokátska kancelária, Červeňova 15, Bratislava, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/307/2021 z 27. marca 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 1. júla 2024 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 11 ods. 1, čl. 36 ods. 1, čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd označeným rozsudkom najvyššieho súdu. Napadnutý rozsudok navrhuje zrušiť a vrátiť vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Zároveň požaduje priznanie finančného zadosťučinenia 5 000 eur.

2. Sťažovateľka ako predávajúca a spoločnosť MASEVA GAS spol. s r.o. ako kupujúca (ďalej aj ako „kupujúca“ alebo „žalobkyňa“) uzavreli 27. mája 2008 kúpnu zmluvu, predmetom ktorej bol prevod vlastníckeho práva k nehnuteľnosti 1 v katastrálnom území [REDACTED] a zároveň zriadenie vecného bremena na nehnuteľnosti 2 spočívajúceho v povinnosti sťažovateľky strpieť vstup kupujúcej na nehnuteľnosť 2 pre účely prístupu k nehnuteľnosti 1. Vklad do katastra nehnuteľností bol povolený 12. júna 2008.

3. Na základe konania o oprave chyby v katastrálnom operáte Správa katastra Žiar nad Hronom rozhodnutím sp. zn. X98/08 z 13. novembra 2008 zrušila zápis sťažovateľky ako vlastníčky nehnuteľnosti 2 a pozemok ostal vedený bez listu vlastníctva. Rozhodnutím sp. zn. X-51/12 z 2. júla

2012 správa katastra nariadila vykonať úpravu na liste vlastníctva, na ktorom bola evidovaná nehnuteľnosť 1 z dôvodu, že práve na tomto liste vlastníctva bola nesprávne zapísaná ťarcha v podobe vecného bremena, a teda rozhodla o výmaze tohto zápisu.

4. Kupujúca od kúpnej zmluvy odstúpila písomným podaním zo 4. mája 2011 doručeným sťažovateľke v rovnaký deň. Sťažovateľka 10. mája 2011 oznámila žalobkyni, že odstúpenie neakceptuje.

5. Následne podala žalobkyňa na Okresnom súde Žiar nad Hronom (ďalej len „okresný súd“) žalobu, ktorou sa domáhala určenia, že sťažovateľka (žalovaná) je výlučnou vlastníčkou nehnuteľnosti 1, a súčasne, aby súd uložil sťažovateľke povinnosť zaplatiť jej 929 429,73 eur spolu s úrokom z omeškania oproti povinnosti žalobkyne vydať sťažovateľke nehnuteľnosť 1, príp. previesť vlastnícke právo k tejto nehnuteľnosti na sťažovateľku.

6. Okresný súd v poradí druhým rozsudkom č. k. 10C/75/2014-453 z 22. mája 2020 určil, že výlučnou vlastníčkou nehnuteľnosti 1 je sťažovateľka. Zároveň jej uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni 929 429,73 eur s príslušenstvom oproti povinnosti žalobkyne predmetnú nehnuteľnosť vydať sťažovateľke.

7. O sťažovateľkou podanom odvolaní rozhodol Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 14Co/62/2020-509 z 21. februára 2021 tak, že rozhodnutie súdu prvej inštancie ako vecne správne potvrdil (výroky I a II) a výrok III o trovách konania zmenil, keď miesto pôvodného výroku „*Žalovaný je povinný nahradiť žalobcovi trovy prvostupňového a odvolacieho konania v rozsahu 100 %...*“ rozhodol tak, že „... *žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi trovy konania v rozsahu 100 %...*“.

8. Sťažovateľka proti rozsudku krajského súdu podala dovolanie podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) a b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Prípustnosť dovolania z dôvodu existencie vady zmätočnosti sťažovateľka vyvodzovala z absencie zrozumiteľného a právne presvedčivého zdôvodnenia existencie naliehavého právneho záujmu žalobkyne na požadovanom určení. Okrem toho namietala, že v rozhodnutí chýba odôvodnenie toho, prečo odvolací súd považoval vzťah založený kúpnu zmluvou medzi stranami za obchodnoprávny, a nie občianskoprávny.

9. Odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu namietala sťažovateľka v právnom posúdení otázky (1) existencie naliehavého právneho záujmu na strane žalobkyne, (2) o určitosti a zrozumiteľnosti právneho úkonu odstúpenia od zmluvy, (3) platnosti úkonu na základe relevantných okolností v čase učinenia úkonu, a nie tých, ktoré vyjdú najavo neskôr v spojení s nemožnosťou odstúpenia od kúpnej zmluvy, ak boli z nej plynúce záväzky splnené.

10. Ako právnu otázku, ktorá dovolacím súdom nebola riešená, sťažovateľka označila nesprávne právne posúdenie premlčania a s tým súvisiace arbitrárne posúdenie synalagmatického vzťahu medzi zmluvnými stranami vo veci vydania bezdôvodného obohatenia.

11. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom dovolanie sťažovateľky zamietol. Pokiaľ sťažovateľka v dovolaní namietala nedostatočné odôvodnenie rozsudku krajského súdu, dovolací súd zdôraznil, že v tomto prípade išlo zo strany odvolacieho súdu o potvrdzujúce rozhodnutie, teda krajský súd, stotožňujúc sa v plnej miere s odôvodnením okresného súdu, toto „iba“ doplnil a reagoval na podstatné odvolacie námietky sťažovateľky. Podľa najvyššieho súdu už okresný súd dostatočne

jasne uviedol dôvody, prečo má žalobkyňa naliehavý právny záujem na požadovanom určení. V súvislosti s namietanou vadou zmätočnosti ďalej najvyšší súd uviedol, že po preskúmaní rozsudku odvolacieho súdu dospel k záveru, že krajský súd sa dostatočným a vyčerpávajúcim spôsobom (zohľadniac aj rozsudok okresného súdu) s odvolacími námietkami sťažovateľky vysporiadal. V závere k tejto časti dovolania najvyšší súd poukázal na to, že sťažovateľka v odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie neuviedla argumentáciu spochybňujúcu existenciu naliehavého právneho záujmu ani argumentáciu týkajúcu sa charakteru právneho vzťahu medzi sporovými stranami. Túto časť dovolania najvyšší súd odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

12. Vo vzťahu k namietanému odklonu pri posúdení právnej otázky o existencii naliehavého právneho záujmu na strane žalobkyne sťažovateľka argumentovala rozhodnutím najvyššieho súdu sp. zn. 6Sžo/229/2010 z 20. júla 2011. Sťažovateľka poukazovala na to, že pokiaľ pri odstúpení od zmluvy o prevode nehnuteľnosti sa priamo zo zákona obnovuje vlastníctvo prevodcu a táto zmena sa zapisuje do katastra nehnuteľností záznamom, tak žalobkyňa mala k dispozícii iný právny prostriedok, ktorým sa mohla domôcť svojho domnelého práva. Mala sa teda domáhať zmeny zápisu priamo na katastri, dokladujúc odstúpenie od zmluvy, a v prípade, že by tento úkon spochybňovala, mala byť katastrom vyzvaná na podanie žaloby o neplatnosť odstúpenia.

13. Najvyšší súd vo vzťahu k tejto časti argumentácii poukázal na to, že sťažovateľka v odvolacom konaní nespochybnila existenciu naliehavého právneho záujmu žalobkyne, preto z dôvodu nedostatku právomoci (§ 419 CSP) uvedenú námietku nemôže dovolací súd posúdiť.

14. Sťažovateľka ďalej namietala nesprávne právne posúdenia právnej otázky vyhodnotenia určitosti a zrozumiteľnosti odstúpenia od kúpnej zmluvy v nadväznosti odklon od rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/325/2008 z 30. júla 2008 a sp. zn. 3Obdo/61/2016 z 30. novembra 2016.

15. Dovolací súd túto časť dovolania vyhodnotil ako prípustnú a pristúpil k meritórnemu dovolaciemu prieskumu. Sťažovateľka namietala, že dodatočná zmena pomerov – zmena vlastníctva nehnuteľnosti 2 a následná nemožnosť legalizácie prístupu žalobkyne v kontexte dohody zmluvných strán o možnosti odstúpenia nemôže založiť platný dôvod odstúpenia ako určitý a zrozumiteľný právny úkon. Prostredníctvom rozhodnutia sp. zn. 3Obdo/61/2016 z 30. novembra 2016 argumentovala, že odstúpenie od zmluvy musí byť viazané na konkrétny dôvod a zároveň, že uvedené rozhodnutie prekonalo rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/111/2008 z 30. júna 2009, na ktoré odkazoval odvolací súd a podľa ktorého dohoda o odstúpení nie je viazaná na konkrétny dôvod.

16. Dovolací súd v odôvodnení napadnutého rozsudku uviedol, že odstúpenie od zmluvy je jednostranný právny úkon, ktorý smeruje k zrušeniu záväzku a je prípustný v prípadoch, keď to určuje priamo zákon alebo je možné dojednať ho v zmluve, viažuc toto právo na určitú právnu skutočnosť alebo udalosť. Na odstúpenie sa nevyžaduje súhlas druhej strany a je účinné dorúčením. Základným predpokladom platnosti odstúpenia od zmluvy je platnosť samotnej zmluvy, od ktorej sa odstupuje. Odstúpením sa zmluva zrušuje od začiatku, teda akoby neexistovala. Následne podľa § 457 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) je každá zmluvná strana povinná vrátiť druhej strane všetko, čo na základe zrušenej zmluvy dostala v súlade s princípmi bezdôvodného obohatenia. Najvyšší súd ďalej poukázal na rozdielne účinky odstúpenia od zmluvy podľa noriem občianskeho a obchodného práva.

17. Dovolací súd poukázal na relevantné ustanovenia kúpnej zmluvy, najmä na čl. VII bod 8, podľa ktorého ak sa preukáže nepravdivosť niektorého z vyhlásení daného niektorou zmluvnou stranou, je druhá strana oprávnená od zmluvy odstúpiť, predávajúci je povinný vrátiť kupujúcemu dohodnutú kúpnu cenu uvedenú v čl. IV zmluvy a kupujúci je povinný vrátiť predávajúcemu predmet kúpy. Podľa čl. VII bodu 4 predávajúci vyhlásil, že je oprávnený s nehnuteľnosťami nakladať v plnom rozsahu. Podľa bodu 6 toho istého článku predávajúci vyhlásil, že mu nie sú známe žiadne okolnosti, ktoré by mali za následok neplatnosť zmluvy alebo ktoré by mohli ohroziť platnosť zmluvy, alebo riadne plnenie jeho povinností a záväzkov voči druhej strane podľa zmluvy. Zároveň podľa bodu 5 čl. VII predávajúci vyhlásil, že nehnuteľnosti nie sú predmetom žiadnych súdnych, správnych alebo iných sporov. Podľa najvyššieho súdu sa tieto vyhlásenia sťažovateľky ukázali ako nepravdivé, v dôsledku čoho preukázateľne nesplnila povinnosť vyplývajúcu z čl. II bodu 2 v spojení s čl. V zmluvy spočívajúcu v zriadení vecného bremena.

18. Dovolací súd napokon zhodnotil vo vzťahu k povinnosti konkretizovať dôvod odstúpenia a k jeho určitosti a zrozumiteľnosti, že to boli zmluvné strany, ktoré si slobodne dohodli podmienky na odstúpenie (vyhlásenie sa v budúcnosti ukáže ako nepravdivé a strany si vrátila čo plnili), a súhlasil so súdmi nižších inšancií, že obsahovalo všetky zákonom požadované náležitosti na to, aby mohlo byť považované za platné a účinné. V závere najvyšší súd konštatoval, že nosné dôvody rozhodnutí súdov nižších inšancií nie sú v rozpore s právnymi závermi ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

19. V prípade namietaného odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v tretej otázke – posudzovania platnosti úkonu na základe relevantných okolností v čase úkonu, a nie tých, ktoré nastali neskôr alebo vyšli najavo neskôr, a nemožnosti odstúpenia od kúpnej zmluvy v dôsledku jej splnenia – sťažovateľka argumentovala rozhodnutiami najvyššieho súdu sp. zn. 1MOBdoV/16/2006 z 5. júna 2009, sp. zn. 2Obdo/66/2015 z 28. februára 2017 a tiež ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 350/2017 z 19. júla 2017. V tejto súvislosti sťažovateľka tvrdila, že žalobkyňa neuviedla do omylu, pretože v čase uzavretia kúpnej zmluvy bola preukázateľne evidovanou vlastníčkou dotknutých nehnuteľností. K strate vlastníckeho práva došlo bez jej zavinenia a navyše kúpna zmluva zanikla splnením (zápisom do katastra nehnuteľností), preto od nej nemožno platne odstúpiť.

20. Najvyšší súd konštatoval, že v prípade rozhodnutia sp. zn. 1MOBdoV/16/2006 z 5. júna 2009 išlo o odlišné skutkové okolnosti, pretože predmetom právneho posúdenia bolo posúdenie platnosti zmluvy o predaji podniku z pohľadu zákona o preukazovaní pôvodu finančných prostriedkov pri privatizácii. Aj pokiaľ ide o zvyšné rozhodnutia, na ktoré sťažovateľka poukazovala, najvyšší súd vyhodnotil podstatné rozdiely v skutkových okolnostiach, pre ktoré závery v nich uvedené nebolo možné aplikovať na sťažovateľkin prípad (išlo o posúdenie prepojenia inštitútu odstúpenia na ne/zaplatenie kúpnej ceny, pozn.). Keďže sťažovateľka neoznačila rozhodnutia vyjadrujúce rozdielne právne názory v analogickom skutkovom stave, najvyšší súd túto časť dovolania vyhodnotil ako neprípustnú.

21. Vo vzťahu k dovolaniu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP sťažovateľka označila nesprávne právne posúdenie vznesenej námietky premlčania a arbitrárne posúdenie synalagmatického vzťahu medzi stranami vo veci vydania bezdôvodného obohatenia. V tejto časti sťažovateľka namietala aplikáciu § 107 ods. 3 OZ na premlčanie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia, ak došlo

k odstúpeniu od zmluvy, a teda samotná zmluva nebola vyhlásená za neplatnú. Podľa názoru sťažovateľky súdy nezobrali do úvahy, že v dosiaľ judikovaných prípadoch bola chránená zmluvná strana, ktorá by dôsledku neplatnosti zmluvy stratila právo na vrátenie planenia. Nebola však dosiaľ riešená otázka premlčania v situácii, že kupujúci odstúpil od platnej zmluvy a žaloval náhradu bezdôvodného obohatenia až po uplynutí premlčacej doby.

22. Najvyšší súd konštatoval, že nie je viazaný tým, o ktorý prípad právnej otázky podľa § 421 ods. 1 CSP oprel dovolateľ prípustnosť dovolania. Následne konštatoval prípustnosť uvedenej dovolacej otázky a pristúpil k posúdeniu jej dôvodnosti.

23. Dovolací súd v bode 25.13 odôvodnenia napadnutého rozsudku konštatoval správnosť posúdenia premlčania súdmi nižších inštancií a vyslovil súhlas s aplikovaním § 107 ods. 3 OZ, pretože proti sebe nepochybne stojí vlastnícke právo ako nepremlčateľné právo a právo na vrátenie kúpnej ceny (na plnenie). Tiež poukázal na to, že ak aj sťažovateľka tvrdila, že žaloba bola podaná (7. mája 2014), teda po uplynutí premlčacej doby (5. mája 2014), tak z obsahu spisu vyplýva, že žalobkyňa podala žalobu 5. mája 2014 vo forme faxového podania a 7. mája 2014 ju písomne doplnila. Z uvedeného potom vyplýva, že ak by aj bolo potrebné prihliadať na námietku premlčania, tak žaloba bola podaná v objektívnej premlčacej lehote. Okrem toho najvyšší súd odkázal na uznesenie veľkého senátu občianskoprávneho kolégia sp. zn. 1VCo/3/2022 zo 17. októbra 2022 publikované pod R 59/2022, podľa ktorého *„Ak bola preto neplatná alebo zrušená zmluva vzájomná, ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka sa uplatní bez ohľadu na to, či zo zmluvy plnili obe strany alebo jedna z nich a bez ohľadu na to, či proti sebe stoja dve premlčateľné práva alebo právo premlčateľné je v kontrapozícii k právu nepremlčateľnému. Ak je účelom dotknutého ustanovenia vyrovnávať nepomer medzi stranami vzniknutý ako dôsledok zmluvnej synalagmy, ustanovenie by sa malo aplikovať vo všetkých prípadoch, v ktorých tento nerovnovážny stav vzniká a nie len vtedy, ak obom stranám povinnosť vrátiť plnenie trvá, alebo len vtedy, ak voči sebe stojí premlčateľné a nepremlčateľné právo.“*. Aj na základe uvedeného tento dovolací dôvod nepovažoval najvyšší súd za dôvodný.

II.

Argumentácia sťažovateľky

24. Napadnutý rozsudok považuje sťažovateľka za arbitrárny, extrémne nelogický a mimoriadnym spôsobom priečiaci sa princípu spravodlivosti. Sťažovateľka svoju argumentáciu v ústavnej sťažnosti člení podľa jednotlivých dovolacích dôvodov.

25. V otázke existencie naliehavého právneho záujmu opakovane uvádza, že platné odstúpenie od zmluvy vyvoláva aj vecno-právne účinky, a preto mala žalobkyňa navrátenie vlastníctva dosiahnuť predovšetkým prostredníctvom záznamu v katastri nehnuteľností. Tento záver podporuje najmä rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6Sžo/229/2010 z 20. júla 2011 (R 5/2014). S odmietnutím tejto jej časti dovolacej argumentácie – pretože nebola použitá v odvolacom konaní, sa sťažovateľka nemôže stotožniť a je toho názoru, že takým postojom došlo k odmietnutiu spravodlivosti. V tejto súvislosti ešte uvádza, že podstatným je fakt, že na strane žalobkyne neexistoval naliehavý právny záujem a právna úprava nezakotvuje žiadne ustanovenie, ktoré by sťažovateľke ukladalo predkladať súdu právne úvahy tak, ako to požaduje najvyšší súd.

26. V súvislosti s časťou odôvodnenia napadnutého rozsudku, v ktorej najvyšší zaujal stanovisko k tvrdenému odklonu v právnom posúdení náležitostí právneho úkonu – odstúpenia, sťažovateľka tvrdí, že najvyšší súd nedal dostatočnú odpoveď na otázku, prečo sa s názormi súdov nižších inšancií stotožnil, keď je evidentné, že vzhľadom na nesprávnosť v posudzovaní kľúčových otázok podľa nesprávnej právnej úpravy. Navyše, ak dospel k inému právnomu názoru ako tomu, ktorý prezentuje rozhodnutie sp. zn. 3Obdo/61/2016, mal vec predložiť na posúdenie veľkému senátu.

27. Časť dovolania, v ktorej sťažovateľka namietala neplatnosť odstúpenia od zmluvy, pretože táto zanikla skôr – samotným splnením, keďže nastali všetky jej predpokladané účinky, najvyšší súd odmietol z dôvodu, že sťažovateľka neuviedla rozhodnutia, ktoré by riešili analogický skutkový stav. V ústavnej sťažnosti sťažovateľka vyjadruje presvedčenie o omyle najvyššieho súdu a poukazuje na to, že platnosť či neplatnosť právnych úkonov možno posudzovať len so zreteľom na okolnosti, ktoré existovali v čase jeho urobenia, dodatočné okolnosti nemajú vplyv na jeho platnosť, čo je všeobecne uznávaným a ustáleným názorom. Inak povedané, podľa sťažovateľky najvyšší súd nesprávne vyhodnotil analógiu v skutkovom stave vo vzťahu k rozhodnutiam, ktoré sťažovateľka v dovolaní uviedla.

28. Vo vzťahu k dovolacej otázke, ktorá v praxi dovolacieho súdu nebola riešená, sťažovateľka uviedla, že v jej prípade, pokiaľ ide o premlčanie, nebolo možné aplikovať § 107 ods. 3 OZ, pretože žalobkyni nič nebránilo v tom, aby si vrátenie kúpnej ceny nárokovala pred uplynutím 2-ročnej premlčacej doby. Podľa jej názoru všeobecné súdy nesprávne vyhodnotili, že proti premlčateľnému právu stojí právo nepremlčateľné. V tejto súvislosti sťažovateľka uvádza, že najvyšší súd nezákonne zamietol jej dovolanie bez toho, aby poskytol odpoveď na položenú otázku.

29. Sťažovateľka ďalej napáda aj nedostatočné vysporiadanie sa s charakterom právneho vzťahu medzi ňou a žalobkyňou. Tvrdí, že ak súdy tento vzťah označili ako obchodnoprávny, tak bolo potrebné pre kľúčové aspekty sporu aplikovať normy obchodného práva, nie občianskeho.

30. Vo vzťahu k odmietnutiu dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP sťažovateľka v ústavnej sťažnosti uvádza, že napadnutý rozsudok je nedostatočne odôvodnený a nedáva žiadne odpovede na zásadné právne otázky sporu.

31. Napokon sťažovateľka napáda bez bližšieho odôvodnenia aj výrok o trovách dovolacieho konania ako nadväzujúci výrok. Ako nedostatočne odôvodnenú označuje aj tú časť napadnutého rozsudku, v ktorej najvyšší súd konštatoval nesplnenie podmienok na odklad vykonateľnosti a právoplatnosti rozsudku krajského súdu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

32. Ťažiskom ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu, ktorým bolo dovolanie sťažovateľky vyhodnotené buď ako neprípustné, alebo ako nedôvodné. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti napáda jednak závery o neprípustnosti, ale tiež tvrdí, že najvyšší súd nesprávne vyhodnotil ňou položené právne otázky v nadväznosti na existujúcu judikatúru.

33. Ústavný súd považuje za vhodné zopakovať podstatné okolnosti v danej veci vyplývajúce z ústavnej sťažnosti. V máji 2008 uzavreli sťažovateľka a žalobkyňa kúpnu zmluvu a zároveň

zmluvu o zrazení vecného bremena. Kontraktu predchádzal dlhodobý záujem žalobkyne o predmet kúpy (nehnuteľnosť 1, lesný pozemok) za predpokladu, že sťažovateľka na nehnuteľnosti 2 zriadi v jej prospech vecné bremeno, ktorým si žalobkyňa zabezpečí prístup k nehnuteľnosti 1. Po povolení vkladu bolo na podnet obce začaté správne konanie, výsledkom ktorého bol v novembri 2008 záver, že sťažovateľka nie je vlastníčkou nehnuteľnosti 2. V máji 2011 žalobkyňa od zmluvy odstúpila z dôvodu straty legálneho prístupu k nehnuteľnosti 1. Sťažovateľka dala žalobkyni obratom na vedomie, že odstúpenie neakceptuje. Následne sa žalobkyňa obrátila na súd s návrhom na určenie platnosti odstúpenia od zmluvy, ktorý bol v marci 2013 z dôvodu nedostatku naliehavého záujmu zamietnutý. Potom sa žalobkyňa na okresnom súde domáhala určenia, že sťažovateľka je vlastníčkou nehnuteľnosti 1, pričom je povinná vrátiť jej kúpnu cenu oproti jej povinnosti vydať sťažovateľke predmet kúpy, pričom s touto žalobou už bola žalobkyňa v plnej miere úspešná.

34. Predmetom prieskumu zo strany ústavného súdu je napadnutý rozsudok najvyššieho súdu, ktorým bolo dovolanie sťažovateľky (žalovanej) zamietnuté.

35. Vo vzťahu k nesúhlasu sťažovateľky s odmietnutím dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP ústavný súd konštatuje, že odôvodnenie napadnutého rozsudku nevykazuje znaky svojvôle či nedostatočného odôvodnenia. Rozhodnutie odvolacieho súdu bolo potvrdením rozsudku súdu prvej inštancie a je evidentné, že dovolací súd preskúmal a posúdil odôvodnenia rozhodnutí okresného a krajského súdu v ich vzájomnej jednote a nezistil namietanú vadu zmätočnosti. Z napadnutého rozsudku jasne vyplývajú úvahy, ktorými sa najvyšší súd pri takom prieskume riadil.

36. Dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok podlieha v zásade prísnejším kritériám posúdenia. Záver najvyššieho súdu o odmietnutí dovolacej argumentácie týkajúcej sa naliehavého právneho záujmu a posúdenia charakteru právneho vzťahu medzi stranami s tým, že sťažovateľka túto argumentáciu neuplatnila v odvolacom konaní, nemožno považovať za odmietnutie spravodlivosti, ako sa to v ústavnej sťažnosti snaží sama prezentovať. Sťažovateľka nevyužila svoje právo namietat konkrétnu nesprávnosť v odvolaní, teda odôvodnenie týchto právnych otázok nebolo predmetom odvolacieho prieskumu, čo znemožnilo odvolaciemu súdu vyhodnotiť ich opodstatnenosť a zaujať k nim právny názor. Sťažovateľka predmetnú argumentáciu uplatnila až v dovolaní, a preto najvyšší súd jej dovolanie odmietol, konštatujúc nedostatok svojej právomoci (§ 419 CSP a contrario), podľa § 447 písm. c) CSP ako procesne neprípustné.

37. Ústavný súd konštatuje, že pokiaľ by najvyšší súd meritórne preskúmal námietky sťažovateľky, v podstate by fakticky preskúmaval rozhodnutie súdu prvej inštancie, prípadne jeho procesný postup v konaní namiesto odvolacieho súdu, ktorý na to nedostal príležitosť, čím by v rozpore so zákonom nerespektoval právomoc odvolacieho súdu, ktorý je podľa § 379 CSP rozsahom odvolania viazaný okrem prípadov, ak a) od rozhodnutia o napadnutom výroku závisí výrok, ktorý odvolaním nebol dotknutý, b) ide o nerozlučné spoločenstvo podľa § 77 a odvolanie podal len niektorý zo subjektov, c) určitý spôsob usporiadania vzťahu medzi stranami vyplýva z osobitného predpisu. Ani jedna z uvedených výnimiek sa na právnu vec sťažovateľky nevzťahovala.

38. Sťažovateľka v dovolaní v rámci namietaného nesprávneho právneho posúdenia vymedzila niekoľko právnych otázok. Najprv namietala odklon v rozhodnutí odvolacieho súdu od judikatúry najvyššieho súdu v otázke existencie naliehavého právneho záujmu žalobkyne na požadovanom

určení judikovaného v rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 6Sžo/229/2010. Argumentovala tým, že žalobkyňa mala k dispozícii iný právny prostriedok na ochranu svojich práv (záznam v katastri).

39. Najvyšší súd túto dovoláciu otázku označil ako neprípustnú s odôvodnením, že sťažovateľka argumentáciu neuplatnila v odvolacom konaní. Pre posúdenie tejto časti napadnutého rozsudku platia teoretické východiská uvedené v bode 37 tohto rozhodnutia. Preto túto časť napadnutého rozsudku nepovažuje ústavný súd za ústavne neudržateľnú.

40. V prípade vyriešenia právnej otázky týkajúcej sa určitosti a zrozumiteľnosti odstúpenia sťažovateľka namietala odklon od rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/325/2008 z 30. júla 2009 a sp. zn. 3Obdo/61/2016 z 30. novembra 2016 s tým, že podľa názoru sťažovateľky rozhodnutie sp. zn. 3Obdo/61/2016 prekonal rozhodnutie, na ktoré poukazoval odvolací súd (4Cdo/11/2008 z 30. júna 2009). V tejto časti dovolací súd konštatoval, že k namietanému odklonu nedošlo. Sťažovateľka však namieta, že najvyšší súd nedostatočne odôvodnil, prečo sa s posúdením súdov nižších inštancií stotožnil.

41. Ústavný súd ani túto námietku nepovažuje za opodstatnenú. Najvyšší súd v úvode uviedol podstatné právne závery oboch rozhodnutí (poukázal aj na ďalšie) a popísal rozdiely medzi účinkami odstúpenia od zmluvy podľa noriem občianskeho práva a obchodného práva. Dovolací súd považoval pre svoj záver za podstatné to, že strany si v zmluve slobodne dohodli možnosť odstúpenia od zmluvy – a to aj v prípade, že samotné vyhlásenie predávajúceho sa ukáže ako nepravdivé. Medzi stranami nebolo sporné, že sťažovateľka stratila vlastnícke právo k nehnuteľnosti 2, o ktorej urobila vyhlásenie v zmluve, že je oprávnená s ňou nakladať. V kontexte zmluvy nebolo podstatné, že strata vlastníckeho práva nenastala vlastným pričínením sťažovateľky. Ďalej medzi stranami neboli sporné ani okolnosti doručenia, formy či adresnosti odstúpenia. Okrem toho zo samotného obsahu odstúpenia bolo zrejmé, že žalobkyňa odstupuje od celej zmluvy (čomu svedčí, že žiadala vrátenie kúpnej ceny). Odstúpenie od zmluvy zo 4. mája 2011 obsahuje všetky náležitosti, ktoré odôvodňujú záver a o jeho určitosti a zrozumiteľnosti.

42. I keď je možné súhlasiť so sťažovateľkou v tom smere, že odôvodnenie napadnutého rozsudku je sčasti menej zrozumiteľné, pokiaľ ide o stanovenie charakteru právneho vzťahu medzi stranami v nadväznosti na výber práva pre posúdenie právneho úkonu odstúpenia, podstatným je, že žalobkyňa uplatnila svoje právo na odstúpenie striktne podľa zmluvy, ktorej platnosť nespochybnila ani jedna zo strán. A aj keď sú obe zmluvné strany právnickými osobami, dotknutá zmluva medzi nimi bola uzavretá na základe noriem Občianskeho zákonníka s ohľadom na to, že Obchodný zákonník neobsahuje právnu úpravu kúpnej zmluvy.

43. Napokon odklon od judikatúry (1MOBdoV/16/2006, 2Obdo/66/2015, I. ÚS 350/2017) sťažovateľka namietala v otázkach posúdenia platnosti právneho úkonu na základe okolností relevantných v čase jeho účinenia a nemožnosti odstúpenia od kúpnej zmluvy v dôsledku splnenia záväzkov z nej plynúcich. V tejto časti ústavnoprávnej argumentácie sťažovateľka namietala nesprávne vyhodnotenie analógie skutkového stavu zo strany dovolacieho súdu.

44. Najvyšší súd túto časť dovolania omietol, pretože neboli splnené podmienky jeho prípustnosti, keďže závery označených rozhodnutí boli prijaté na podklade odlišných skutkových okolností.

45. Ústavný súd sa s uvedeným tvrdením dovolacieho súdu stotožňuje a len stručne poukazuje na to, že v označených konaniach boli prijaté závery o neplatnosti odstúpenia preto, že aj zmluva,

od ktorej sa odstupovalo, bola označená za neplatnú (sp. zn. 2Obdo/66/2015), odstúpenie bolo previazané s preukázaním splnenia podmienok o preukazovaní pôvodu finančných prostriedkov (1MOBdoV/16/2006) a odstúpenie ako sankcie pre nezaplatenie kúpnej ceny bolo neplatné, pretože kúpna cena bola – i keď oneskorene, uhradená (I. ÚS 350/2017). Hodnotiaci záver najvyššieho súdu je udržateľný, pretože v sťažovateľkinom prípade žiadna zo strán nenamieta neplatnosť samotnej kúpnej zmluvy ani vyhlásení o vlastníctve v čase jej uzavretia. Ťažiskom bolo, či je možné odstúpiť od zmluvy na podklade okolností, ktoré vyšli najavo neskôr a ktoré mali význam pre trvanie zmluvy. Tu treba zdôrazniť, že k odstúpeniu došlo až v momente, keď bolo isté, že sťažovateľka nie je vlastníčkou nehnuteľnosti 2, a zároveň zo vzťahov medzi stranami vyplýva (a sťažovateľka to nespochybňuje), že žalobkyňa si kúpu nehnuteľnosti 1 „podmieňovala“ zriadením vecného bremena v jej prospech. Navyše, prostý nesúhlas sťažovateľky s hodnotením skutkového stavu označených rozhodnutí najvyšším súdom sám osebe nestačí na vyslovenie porušenia jej základných práv.

46. Napokon sťažovateľka namietala, že v dovolacej praxi nebola riešená otázka prípustnosti aplikácie § 107 ods. 3 OZ, ak má byť vydané bezdôvodné obohatenie na základe odstúpenia od zmluvy. Špecifikom v jej veci je, že kupujúca odstúpila od platnej zmluvy a náhradu na vydanie bezdôvodného obohatenia žalovala až po uplynutí premlčacej doby. Najvyšší súd túto dovoláciu otázku síce meritórne preskúmal, no odôvodnenie napadnutého rozsudku považuje sťažovateľka v tejto časti za nedostatočné.

47. V posudzovanom prípade sa žalobkyňa na súde primárne domáhala určenia vlastníckeho práva žalovanej. Právo na vrátenie kúpnej ceny (a súčasne povinnosť vydať nehnuteľnosť) predpokladá kladné rozhodnutie súdu o vlastníckom práve. Preto proti sebe stojí právo nepremlčateľné – vlastnícke právo žalovanej – a právo žalobkyne na vrátenie kúpnej ceny. Nespravodlivé by totiž bolo to, keby súd určil vlastníctvo žalovanej (tak ako to aj urobil), ale k vráteniu kúpnej ceny by v dôsledku premlčania zabránil.

48. Ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd v tejto časti odôvodnenia napadnutého rozsudku uviedol východiská, ktoré ho viedli k záveru o nedôvodnosti dovolacej otázky a svoje rozhodnutie odôvodnil ústavne udržateľným spôsobom.

49. Pokiaľ ide o odôvodnenie najvyššieho súdu, ktorým nevyhovel návrhu sťažovateľky na odklad právoplatnosti a vykonateľnosti rozsudku krajského súdu, je pravda, že v tomto smere je napadnutý rozsudok značne úsporný. Avšak s ohľadom na výsledok dovolacieho konania nedošlo v tomto smere k takej intenzite zásahu do sťažovateľkou označených práv, ktoré by opodstatňovali zrušenie napadnutého rozsudku ústavným súdom. Napokon, uvedené by vzhľadom na výrok tohto uznesenia ani nebolo v súlade s princípom rýchlosti, hospodárnosti a efektívnosti konania.

50. Z hľadiska ústavného posúdenia veci treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom si vymedzovať prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale ani formalistická a aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom

predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 295/2012, III. ÚS 151/2024).

51. Z napadnutého rozsudku najvyššieho súdu ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti nezistil nedostatky v takej intenzite, ktoré by ho robili ústavne neakceptovateľným, a teda vyžadujúcim korekciu zo strany ústavného súdu. Rozsudok najvyššieho súdu s prihliadnutím na dovoláciu argumentáciu je vnútorne logický, nie je prejavom aplikačnej a interpretačnej svojvôle dovolacieho súdu, rešpektuje zákonné požiadavky na odôvodnenie (skutkové a právne) rozhodnutia.

52. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. októbra 2024

Robert Šorl
predseda senátu